
PREFACI

Ciència i llengua catalana

L'any 1948, treballant amb Eduard Fontserè en l'edició del seu *Assaig d'un vocabulari meteorològic català*, que constituí el volum XIV dels «Arxius de la Secció de Ciències» de l'Institut d'Estudis Catalans, una de les primeres publicacions de la nostra primera institució cultural posterior a la guerra de 1936-1939, el gran meteoròleg em deia: «Jo he hagut d'estudiar tres ortografies catalanes!» Amb això justificava alguna vacil·lació lingüística en la preparació de l'*Assaig*, aparegut, cal recordar-ho, sense el permís exigít pel Govern espanyol d'aleshores. Jo era un jove llicenciat en lletres que treballava amb il·lusió com a secretari-redactor a les oficines clandestines de l'Institut. La preocupació fonamental del secretari general R. Aramon i Serra en l'àmbit editorial era que apareguessin en català publicacions de la Secció de Ciències, car entenia que eren aquestes les que donaven el to de normalitat que volíem per a una cultura que passava per la repressió més dura de la seva història. Entre els llibres publicats per l'IEC —amb penes i treballs avui inimaginables— durant els anys quaranta d'aquest segle, n'hi ha *cinc* dels «Arxius de la Secció de Ciències», i només *un* de les «Memòries de la Secció Històrico-Arqueològica» i *un altre* d'«Estudis Romànics», de la Secció Filològica. Aquesta política comptava amb el ferm suport dels vells patriarques de la Secció de Ciències: el meteoròleg Fontserè, president de la Secció, el botànic Pius Font i Quer, el metge Leandre Cervera, homes admirables pel nivell científic i per l'estatura moral.

Des de l'inici de la Renaixença la llengua científica havia tingut dificultats per a afirmar-se. No podem oblidar el paper que tin-

Líquids

gueren les entitats excursionistes com l'Associació Catalanista d'Excursions Científiques (1876), l'Associació Catalana d'Excursions (1878) o l'entitat resultant de la fusió d'aquestes, el Centre Excursionista de Catalunya (1890) en la publicació de llibres científics en català de les matèries que els eren afins. Tanmateix, la programació sistemàtica d'obres de recerca o d'alta divulgació en llengua catalana va anar estretament lligada a l'Institut d'Estudis Catalans.

Des de l'any 1911, la jove institució comptava amb una Secció de Ciències, dedicada, com consta en el *Dictamen-acord d'ampliació* del 14 de febrer del 1911, signat per E. Prat de la Riba com a president de la Diputació barcelonina, «a l'investigació de les ciències matemàtiques, físico-químiques y biològiques». Els resultats de les recerques «hauran d'ésser escrits en català, sens perjudici que'ls treballs de les persones invitades a col·laborar es publiquin en llur idioma propi». Si exclouem les publicacions de l'Institut i de les seves filials —cal no oblidar que la Institució Catalana d'Història Natural fou fundada el 1899 i esdevingué filial de l'IEC el 1915—, el conjunt d'obres en català de tema no humanístic es comptarien fàcilment.

A partir del 1969, vaig retrobar a la Universitat Catalana d'Estiu a Prada aquest mateix esperit, enmig d'entrançables amics amb qui vaig compartir moltes hores de conversa, de debat i de lliçó: no em sé estar de mencionar ací científics com Antoni Lloret, Eduard Bonet, Gerard Vassalls, Enric i Oriol Casassas, Heribert Barrera, Reinald Dedies, Lluís Marquet, entre d'altres.

El manifest que duu per títol *El català, llengua d'expressió científica*, signat el 25 d'agost de 1973, és un exponent d'aquest ambient a Prada i de la preocupació que hi surava sobre el tema. I els cursos sobre temes relacionats amb les ciències experimentals i especulatives, lluny d'haver-s'hi difuminat, hi han pres cada vegada major relleu. L'aparició de *Líquids i biofluids* completa la sèrie de cursos, professats des de l'any 1988 al 1991 a Prada de Conflent amb el títol genèric d'«Una visió contemporània de la teoria clàssica dels quatre elements», que formen els volums 6, 8, 9 i 10 de les «Monografies de les Seccions de Ciències». Aquestes quatre publicacions uneixen el nom de dues entitats, la Universitat Catalana d'Estiu i l'Institut d'Estudis Catalans, essencials en l'elaboració del català científic modern. És un testimoniatge, doncs, de l'esforç dels Països Catalans per assolir una normalitat cultural.

Científic català amb gran projecció internacional, l'estimat, l'enyorat Eduard Fontserè, en els *Dos mots de comiat als estudiants catalans*, escrit poc abans de morir quasi centenari, demanava als estudiants barcelonins, en primer lloc, «la defensa de la nostra llengua» dins la missió que els atribuïa, «local i universal, és a dir com a catalans i com a homes». Els mots de Fontserè, autor de llibres *en català* que havien tingut *projecció internacional*, president de la Secció de Ciències de l'Institut en els moments més durs de la seva història, em vénen a la memòria en posar uns mots de pròleg a la publicació de *Líquids i biofluids*. Traspuen un esperit que perdura en la nostra terra, un esperit fidel al país i obert al món, del qual aquest llibre, coordinat com els altres tres paral·lels per Enric Cassasas i Salvador Alegret, és una bella mostra; una mostra que constitueix alhora un exemple i un orgull.

Jordi Carbonell
*President honorari de la
Universitat Catalana d'Estiu*